

DE OUTSIDER

Ben Johnson

De Outsider

Voetbal Inside © 2016 RTL Nederland bv
© Ben Johnson, Philip Malcolm 2016
© Vertaling vanuit het Engels Petra Van Caneghem, 2016
© Omslagfoto: Getty Images
Omslagontwerp: Studio Jan de Boer
Typografie: Crius Group, Hulshout
Fotografie: Borgerhoff & Lamberigts Gent, Ben Johnson
Eerste druk: juli 2016

ISBN 978 90 488 3623 9
ISBN 978 90 488 3624 6 (e-book)
NUR 489

www.voetbalinside.nl

www.overamstel.com

OVERAMSTEL
uitgevers

Voetbal Inside is een imprint van Overamstel uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Proloog	7
Falmouth, Jamaica: de beginjaren	23
Toronto, Canada: snel opgroeien	41
Oost-Duitsland: een naam voor mezelf	61
Los, Angeles, VS: olympiër	85
Toronto, Canada: een zaadje planten	103
Rome, Italië: de snelste man ter wereld	123
St Kitts: uit de competitie	145
Seoel, Zuid-Korea: de olympische droom	163
Seoel, Zuid-Korea: 9.79	181
Seoel, Zuid-Korea: positief	199
Toronto, Canada: Het Dubin-onderzoek	219
Barcelona, Spanje: Ben 2.0	237
Montreal, Canada: uitgespuugd	257
Toronto, Canada: donkere tijden	277
Toronto, Canada: de weg terug	295

Proloog

Een snikhete zomeravond in Rome, twintig voor zeven. In baan vijf staat Ben Johnson, voor het tweede jaar op rij de beste sprinter ter wereld. In baan zes treedt olympisch kampioen Carl Lewis aan. De finale van het Wereldkampioenschap Atletiek op de 100 meter is naast de Olympische Spelen de belangrijkste wedstrijd op de kalender, maar dit is ook de spectaculairste tweestrijd die het sprintnummer ooit heeft gezien.

Mijn naam is Benjamin Sinclair Johnson Jr. en dit is mijn avond. Ik loop al drie maanden non-stop in Europa, ik heb veertig wedstrijden op rij gewonnen. Wanneer ik de trap oploop, voel ik een doffe pijn in mijn dijbenen – mijn trainings-schema is moordend, maar mijn tijden verbeteren en het wereldrecord van 9.93 komt in zicht. Op dit ogenblik sta ik op 9.95. Maar vandaag ben ik voor het eerst in lange tijd uitgerust wakker geworden, geen twijfels, geen stijfheid, klaar voor een topprestatie. Ik maak mijn spieren los, loop me warm in de hal van het hotel en denk dat vandaag wel eens een heel speciale dag kan worden. Het soort dag dat een atleet maar een handvol keren meemaakt in zijn carrière. Zo'n dag waarop je perfect

in vorm bent, helemaal gefocust en ontspannen. Je kunt ze niet voorspellen. Je traint om voor bepaalde wedstrijden in topconditie te zijn, maar deze dagen zijn nog beter dan waar je naartoe hebt gewerkt. Ze zijn kostbare pareltjes, een geschenk van de Heer.

In de negentig minuten tussen mijn halve finale en deze finale raak ik er steeds meer van overtuigd dat het niet alleen in mijn hoofd goed zit, maar dat ook mijn lichaam meewil. De halve finale heb ik op mijn sloffen gewonnen. Ik wandel naar de atletenruimte net naast de baan, waar de nerveuze energie hangt van de atleten die nog op hun wedstrijd wachten, en daar, tussen mijn concurrenten en de officials, ga ik op de behandeltafel van Waldemar, mijn masseur, liggen. Terwijl hij mijn kuiten kneedt, mijn spieren voorbereidt om vanavond nog een laatste keer te knallen, word ik langzaam in slaap gewiegd door de repetitieve bewegingen van mijn lichaam dat heen en weer wordt geschud en het feit dat mijn geest zo helder en gefocust is op wat nog moet komen. Het wereldkampioenschap is een snelkookpan, de lucht is er doordrenkt van adrenaline, de drukkende hitte drijft de spanning nog verder op. Voor een toeschouwer is het vast heel vreemd om de beste sprinter ter wereld net hier zo ontspannen te zien dat hij een dutje kan doen net voor de belangrijkste race van het jaar.

Plots voel ik een stevige greep om mijn onderarm. Het hevige geschud haalt me weer naar het nu. Slaperig kijk ik op, recht in de ogen van Charlie Francis, de man die al vele jaren mijn coach en mentor is.

“Ben! Fuck man, wat doe je? Je moet gaan opwarmen voor de finale!” Zijn nerveuze energie dringt nauwelijks door in de cocon van concentratie waarin ik al de hele dag zit.

“Maak je geen zorgen”, zeg ik hem. Ik rol op mijn zij en ga op de rand van de tafel zitten. “Ik ben er klaar voor.” Ik ga met gemak staan, mijn lange, ontspannen spieren sputteren niet tegen. Ik voel me goed.

Charlie is al heel lang mijn coach en vriend. We ontmoetten elkaar meer dan tien jaar geleden voor het eerst. Ik was toen amper vijftien en was nog maar pas van Jamaica naar Canada gekomen. Hij volgde mijn carrière als atleet, van schoolwedstrijden naar nationale kampioenschappen, tot de Olympische Spelen. Ik overdrijf niet wanneer ik zeg dat ik met hem ben opgegroeid. De band tussen ons is sterker dan een gewone relatie tussen coach en atleet. Hij werd mijn mentor, een vaderfiguur zelfs. Mijn overwinningen waren ook de zijne en een wereldkampioenschap moet de kroon op het werk worden. Dat weten we allebei en hoe dichterbij dat moment komt, hoe zenuwachtiger hij wordt.

De voorrondes liep ik zoals ik altijd doe, met net genoeg inspanning om geplaatst te worden, mijn energie spaar ik voor de finale, waar ik al mijn reserves nodig zal hebben. Carl Lewis, de man die denkt dat hij mijn grootste uitdager is, kiest voor een heel andere stijl. Hij zet snelle tijden neer en kruipt zo in het hoofd van zijn tegenstanders. Hij verslaat hen nog voor hij hen moet verslaan. Carl Lewis speelt dit jaar een nieuw spelletje. Hij wandelt langs de startlijn en schudt de handen

van zijn tegenstrevers, hij kijkt hen in de ogen en probeert hen voor de start te intimideren en af te leiden. Je ziet hoe hij de sportman speelt en kunt alleen maar lachen. Zijn team heeft mijn vooruitgang van dichtbij gevolgd. Vanaf het ogenblik dat ik met een tijd van 10.05 brons haalde in de olympische finale van 1984 en dus dicht in de buurt van Lewis kwam, proberen ze me aan het wankelen te brengen. Nu moet ik dus heel goed letten op welk drankje ik van een vrijwilliger aanneem, moet ik nadenken over het hotel waar ik verblijf en iedere vreemde die ik op de baan ontmoet, nauwkeurig bekijken.

Na een rondreis van drie maanden langs de belangrijkste wedstrijden van Europa ben ik nu in Italië en ik geniet. Ik ben helemaal uitgerust, ik voel hoe de microscopisch kleine scheurtjes in mijn spieren – een gevolg van de intensieve inspanningen die het elke dag sprinten vraagt – weer helemaal genezen zijn. Ik verblijf in een familiehotel net buiten de stad en ik geniet er van de rust. Voor mij geen groot hotel dat de organisatoren van de kampioenschappen afhuren en waar de meeste atleten logeren. Ik word hier hartelijk ontvangen door de eigenaar en de medewerkers behandelen me als een vriend die ze lang niet gezien hebben. Het eten is veel lekkerder dan wat we tijdens wedstrijden meestal voorgeschoteld krijgen. Deze week heb ik zelfgemaakte pasta en kip gegeten bij de lunch en het avondeten. Mijn ontbijt bestaat uit pasta met honing. Wie kan daar nee tegen zeggen? Maar dit dieet is ook goed voor mijn spieren, ze herstellen en genezen en ik kan me voorbereiden op het belangrijkste moment sinds de Olympi-

sche Spelen. Wat ik echter nog leuker vind dan de gastvrijheid die ik hier voel, is het aanbod van het hotel ... Als ik het wereldkampioenschap win, hoef ik van de eigenaar de rekening van \$1000 voor mijn kamer, eten en drinken en de telefoontjes naar mijn moeder in Toronto niet te betalen. Maar wat voor hem nog belangrijker is dan mijn winst, is dat ik Carl Lewis inmaak. De voortdurende pogingen van de Amerikaan om zichzelf neer te zetten als 'groter dan de sport', om van het hele atletiekgebeuren de 'Carl Lewis Show' te maken, werken niet alleen zijn tegenstanders op de zenuwen, maar ook de fans die de kaartjes kopen en de televisie aanzetten.

Zodra ik het stadion binnenstap, neem ik de routine door waarmee ik mijn lichaam voorbereid op de explosieve krachten die ik er dadelijk op zal loslaten. Dezelfde opwarming die ik voor iedere wedstrijd doe en waarmee ik mijn hoofd, maar ook mijn spieren in winnaarsmodus krijg. Oefeningen, spreidstanden, rekbewegingen, starts, ik heb ze al talloze keren gedaan sinds mijn kindertijd en mijn lichaam voert ze mechanisch uit. Vanavond kom ik laat aan op de laatste opwarming, de Britse sprinter Linford Christie en enkele Amerikaanse sprinters zijn al bijna klaar met hun startoefeningen. Lewis is er natuurlijk niet, hij warmt liever in zijn eentje op, op wedstrijden kiest hij altijd voor afzondering. Ik loop op de anderen af en Christie wijst me een paar startblokken aan, die ongebruikt bij zijn tas liggen.

Mijn grootste wapen als sprinter is mijn start. Een betere starter is er eigenlijk nooit geweest. Ik vertrek met zoveel

kracht dat de spikes van mijn schoenen breken of de startblokken van de baan afgerukt worden. Ik reageer soms zo snel dat de officials zeggen dat ik een valse start maakte, omdat ze niet kunnen geloven dat ik de sensor die overtredingen moet registreren, niet heb geraakt. Mijn rivalen zijn vandaag net klaar met hun starts en kijken met verbazing naar me. Bij het geluid van een denkbeeldig startschot schiet ik voor de volle honderd procent uit de startblokken, met alle kracht die ik later vanavond ook zal inzetten. Ik zie hoe ze naar elkaar kijken.

Ze kunnen maar niet geloven met wat een kracht en wat een snelheid ik over de baan race. Mijn voorbereidingen zijn klaar. Als ik straks net zo goed start als tijdens de opwarming, kan ik vanavond een nieuw wereldrecord lopen. Eerder deze week vertelde ik NBC dat ik dit jaar een tijd van 9.85 zou kunnen lopen. De organisator van het event heeft me deze week al lopen vleien, hij vertelde me hoe heerlijk hij het zou vinden als ik tijdens deze atletiekmeeting het record zou verbreken. Maar ik weet dat hij Lewis net hetzelfde heeft verteld.

Vijftien minuten voor de start vraagt een official ons om de opwarming af te ronden, hij brengt ons naar de wachtruimte waar we tien minuten blijven. Net gladiatoren die met hun tegenstanders opgesloten zitten tot het tijd is om het hedendaagse Colosseum, het Romeinse olympische stadion, binnen te wandelen. De deur valt dicht achter ons, we zitten in een luchtsluis tussen de normale wereld en de Wedstrijd. Ik kijk om me heen en ik zie meteen wie denkt dat hij op de verkeerde plaats zit en wie straks een uitdager is. Mijn grootste rivaal

voor de titel van Snelste Man ter Wereld, Carl Lewis, blijft bewegen. Hij stretcht, wipt op en neer op de bal van zijn voet, staart naar de anderen en probeert ze in te schatten, in hun hoofden te kruipen. De Jamaicaan Raymond Stewart, nieuw in het circuit maar al een klinkende naam na zijn overwinning op het Jamaicaanse kampioenschap, heeft een handdoek over zijn hoofd gegooid. Hij staart naar de grond terwijl hij de race die straks komt, in zijn hoofd laat afspelen. Hij visualiseert zijn start, zijn versnelling, zijn topsnelheid en zijn finish. Linford Christie, die pas op zijn zesentwintigste professioneel atleet werd en vorig jaar na mij als tweede eindigde op de Commonwealth Games, zit op de grond, zijn rug tegen de muur, hij staart in het luchtledige. De anderen kijken om zich heen, naar elkaar of naar hun schoenen, of proberen krampachtig om er ontspannen uit te zien. Zoals altijd ben ik in mezelf gekeerd, haal ik me steeds opnieuw mijn start voor de geest.

Voor sommigen is het een mentale uitputtingslag, opgesloten zitten met je tegenstanders. Tijdens dit voorspel sta je onder grote druk, je kunt er de wedstrijd niet winnen, maar absoluut wel verliezen. Terwijl we wachten en het startschot steeds dichterbij komt, wordt duidelijk wie een echte tegenstander is en wie er enkel bij is om de baan te vullen. Diep inademen en duidelijk hoorbaar weer uitademen wijst op prestatieangst. Een paar atleten proberen contact te maken, maar zij zijn verloren zielen. Ze zoeken naar erkenning, naar empathie in een gedeeld moment van extreme druk, maar de mannen naar wie ze de hand uitsteken, zijn killers en wie

mentaal niet sterk in zijn schoenen staat, hun prooi.

En dan gaat de deur aan de andere kant van de kamer open. De honderd meter naar de lijn (een wrede grap als je bedenkt hoe snel we diezelfde afstand straks zullen overbruggen), waar we aan het publiek voorgesteld zullen worden, zijn de eenzaamste van hun leven. Ik? Ik wandel gewoon. Die honderd meter is de afstand tussen waar ik nu ben en waar ik moet zijn om de klus te klaren, dus ik zet mijn verstand op nul en ga. Als je je zorgen gaat maken over de anderen, de wandeling, het publiek, hoe de race zal lopen, dan verspil je energie en focus. Een van de sleutels van mijn succes is dat ik al deze externe factoren kan buitensluiten, al de stress die ze kunnen veroorzaken, en dat ik mijn energie kan opsparen tot ik haar nodig heb. De energie die de anderen uitgeven, zet ik op de bank.

Ik sta achter de startblokken, schud mijn bovenbenen los, buig naar voren en spring op en neer om mijn hamstrings los te houden. Al deze handelingen heb ik de voorbije tien jaar telkens weer routineus uitgevoerd en intussen helpen ze me om mijn aandacht erbij te houden en rustig te blijven tot ik het startschot hoor. Ik hoor het publiek niet meer, weg zijn de flitslampjes en de geur van het vochtige gras van het veld. Mijn wereld bestaat enkel nog uit baan 5 van het olympische stadion van Rome en de afstand tussen mijn startblokken en de finish. Ik zit in een tunnel en mijn lichaam moet van het ene uiteinde naar het andere. Zelfs mijn tegenstanders smelten weg, hoewel ze zich op minder dan een meter van mij bevinden. Het is nu enkel nog Ben Johnson tegen de tijd.

We gaan in onze startpositie staan ... Ik neem mijn vertrouwde houding aan, gewicht op mijn heupen, armen gebogen, vingertoppen geklemd tegen de rand van mijn baan, hoofd omhoog, ik kijk naar het einde van de tunnel. Het wordt muistil in het volgepakte stadion. Vijftigduizend toeschouwers wachten met ingehouden adem tot de twee snelste mannen ter wereld vertrekken voor hun grootste confrontatie sinds de Olympische Spelen in Los Angeles in 1984.

Ik hoor het sein 'set' en ga klaarstaan, mijn gewicht nog steeds naar achteren zodat ik straks uit de startblokken kan schieten. Alle energie die ik heb opgespaard tijdens mijn ontspannen voorrondes, tijdens mijn dutje na de halve finale en door uitsluitend te focussen op mijn prestatie, stuwt me nu vooruit, mijn reactietijd is bliksemsnel. Ik richt al mijn aandacht op mijn linkerhand, de eerste beweging van een machine die me naar de overwinning zal brengen.

Het startschot. Ik reageer zo snel en met zo'n kracht dat ik bijna naar links val. Amper 0,129ste van een seconde nadat de trekker is overgehaald, beweeg ik al. De snelste start ooit. Ik gebruik alle kracht in mijn benen om rechtop te komen en mijn lichaam naar voren te gooien. Ik moet mijn koers een beetje aanpassen om in mijn baan te blijven, niet op Carl Lewis te vallen en om ervoor te zorgen dat ik de grond met de bal van mijn voet raak. Mijn ogen blijven gericht op een punt ergens achter de finishlijn en mijn hoofd focust op een maximale inspanning tot ik dat punt bereik.

10 meter: ik sta nu helemaal recht en zit in het juiste ritme.

De kleine aanpassing net na de start betekent dat ik mijn versnellingsfase heb gemist, maar met zo'n start zit ik meteen op topsnelheid en hoef ik niet tussenin te versnellen, ik gebruik de impuls van mijn start. Ook dat maakt mij uniek in de sprinterswereld. Zodra ik op topsnelheid zit, is het belangrijk dat ik die zo lang mogelijk aanhoud, voordat de explosieve kracht van mijn spieren zijn grens bereikt en ik trager ga lopen. Vier jaar geleden heb ik daarvoor in LA duur betaald. Zestig meter na een snelle start zakte ik weg. Sindsdien hebben Charlie en ik gericht getraind op pure snelheid door lange, gestage afstanden te lopen en zo op uithouding te werken, en op de volgehouden kracht die nodig is om de eindmeet te halen. In mijn rechterooghoek zie ik dat Lewis nog rechtop en in zijn ritme moet komen.

20 meter: Lewis heeft zijn ritme te pakken, maar ik heb al een meter voorsprong. Elke andere atleet in de wedstrijd is al uitgeteld, behalve Bryzgin uit de USSR in baan 1. Hij heeft duidelijk een vliegende start gemaakt, maar ik weet dat hij die snelheid niet voor de rest van de race zal kunnen aanhouden.

30 meter: Mijn korte, explosieve tred brengt me op voorsprong. De Rus klampt aan, maar Carl Lewis, Raymond Stewart en Linford Christie verliezen terrein. Lewis raakt in paniek, zijn soepele techniek moet wijken voor brute kracht, zijn hoofd tussen zijn schouders. Hij probeert me in te halen, maar ik ben weg.

40 meter: Ik loop nog verder uit, ik ga nog sneller. Op dit moment moet de Italiaan Pavoni met een blessure inhouden

(hij zou nog over de finishlijn strompelen, 6 seconden na mij). Mijn hoofd beweegt niet, ik blijf in dezelfde houding, perfect rechtop en ik loop met soepele, lange passen.

50 meter: Bryzgin sterft duizend doden in baan 1. Hij is eraan. Dit is nog steeds mijn wedstrijd, maar achter mij komt Lewis terug, hij is de beste van de rest. Stewart en Christie lopen voor brons. Het publiek wordt luidruchtiger, ze zien hoe ik de rest domineer en weten dat er een snelle tijd neergezet zal worden.

60 meter: Het gejoel van het publiek doorprijkt de cocon die ik om me heen heb opgetrokken en ik voel dat er iets speciaals staat te gebeuren. Ik neger het en concentreer me, ik moet nu overschakelen op mijn topsnelheid, met deze vorm en focus wil ik de finishlijn halen. Mijn hotelrekening is al betaald, maar als ik nu ook nog dat laatste stukje van de race perfect afleg, heb ik de snelst mogelijke tijd te pakken.

70 meter: Carl Lewis komt op in baan 6, de lengte van zijn passen is lachwekkend, hij gooit alles wat hij heeft in de strijd om me in te halen, van stijl is geen sprake meer. Maar vandaag is dat niet genoeg. Hij domineerde de Olympische Spelen van 1984, maar daarna was ik bijna elke keer dat we tegen elkaar hebben gelopen, de betere. Ik zie zijn frustratie. In mei van dit jaar heb ik hem met 10.05 geklopt in het Spaanse Sevilla, in onze niptste confrontatie sinds 1985. Toen we over de finishlijn liepen, stak hij zijn arm in de lucht, hij wilde de jury ervan overtuigen dat hij opnieuw aan de top van de sprinterswereld stond. Geen sprake van! Ik word niet zo snel boos, maar drie

jaar van mentale spelletjes en kritiek bereiken nu hun hoogtepunt. Ik zie hem voor me staan, hij wil me de winst afhandig maken, alsof het gisteren was. De stoppen slaan door. "Oké, sukkel", zeg ik hem. "Laten we nu meteen nog een wedstrijdje lopen! Dan zal het niet zo nipt zijn." We staan oog in oog, de grote, soepele Carl en ik, de gedrongen stier. We staren elkaar aan, als zwaargewichten tijdens de gewichtscontrole, tot iemand me wegtrekt en ik me weer in mezelf terugtrek. Die energie sparen voor wanneer ik ze nodig zou hebben. Vandaag gebruik ik ze om mezelf vooruit te stuwen, over de laatste dertig meter van de wedstrijd, met Carl Lewis achter me. Calvin Smiths wereldrecord van 9.93 is binnen handbereik.

80 meter: Mijn vorm is nog steeds perfect. Elke pas is identiek aan de vorige, ik houd mijn hoofd omhoog, mijn borstkas open en mijn armen trekken me bijna door de lucht. Het seizoen van 1986 was een marteling, ik liep letterlijk vast in de grond en heb me sindsdien niet meer echt lekker gevoeld. Maar dit is ongetwijfeld de beste wedstrijd die ik ooit gelopen heb. Het zit helemaal perfect, ik heb iedere beweging perfect onder controle en niemand kan me raken.

90 meter: De finish komt dichterbij. Het hoofd van Lewis danst op en neer, hij zigzagt uit zijn baan. Psychologisch is een vrije baan veel gemakkelijker om op te lopen, je loopt volgens je eigen plan en mijn plan vanavond was het wereldrecord te breken. Wat het plan van Carl Lewis ook was, zijn plan B is om me in te halen en dat is niet gelukt. Lewis komt dichterbij, maar hij ziet in dat het geen zin meer heeft. Nog vijf meter

te gaan. Hij houdt in, laat zijn armen hangen en leunt naar achteren om te vertragen. Maar ik niet, ik blijf gaan tot er nog één meter te lopen is. En dan laat ik mijn hoofd eindelijk naar voren vallen.

100 meter: Ik struikel over de finishlijn en de wereld wordt stil. Ik ben uitgeput, ik heb alles uit mijn lichaam gehaald. Die inspanning was zo groot dat ik niet eens meer de kracht heb om met mijn arm in de lucht mijn overwinning te claimen. Ik jog naar de tribune en keer langzaam terug in deze wereld, al mijn zintuigen worden overspoeld. Door de reactie van het publiek weet ik dat ik een wereldrecord gelopen heb. Ik heb wat zuurstof tekort nadat ik de 100 meter sneller heb gelopen dan wie dan ook in de geschiedenis, maar ik ben zo trots op mijn eigen prestatie dat mijn borstkas lijkt open te barsten. De Jamaicaan Raymond Stewart komt naast me lopen en neemt mijn hand, hij feliciteert me en langzaam dringt het tot me door hoe groot mijn overwinning is. De luidsprekers van het stadion roepen mijn tijd om en ik hoor dat ik met 9.83 seconden gewonnen heb. Een hele tiende van een seconde sneller dan het wereldrecord van Calvin. Carl Lewis is tweede, hij evenaarde het vorige wereldrecord van 9.93. De inspanning om me bij te benen heeft hem zijn beste tijd ooit opgeleverd.

Maar ik ben de snelste man ter wereld.

Ik voel bevestiging, meer nog dan trots. Ik sprint nu al tien jaar en ik heb altijd geweten dat ik de start en de topsnelheid had om de allerbeste te zijn. Zelfs aan het begin van mijn carrière zagen doorgewinterde sprinters al wat in mijn mars

had. Het ontbrekende stukje van de puzzel was altijd: hoe kan ik die snelheid voor de volle honderd meter aanhouden. Drie jaar lang legde Charlie mij een slopend schema van intervaltrainingen, onmenselijke gewichtssessies en work-outs op, hij liet me twee kilometer sprinten, maar we zijn erin geslaagd. Dit jaar bereikte ik consequent een uitmuntend niveau, steeds opnieuw versloeg ik mijn grootste rivalen en het wereldrecord dat we al sinds 1986 aanvielen, was eindelijk van ons.

Ik loop een ererondje en geniet van het applaus van het Italiaanse publiek. Ik steek een hand in de lucht als groet en Carl feliciteert me. Hij grijpt mijn hand, legt zijn andere hand op mijn schouder, kijkt me in de ogen en zegt: "Dat was een valse start." Ik voel de boosheid weer opkomen, maar na het incident in Sevilla heb ik daar geen zin meer in. Ik laat hem maar denken dat zijn mening belangrijk is. Ik poeier hem af. Het zijn Carls mentale spelletjes en aandachttrekkerij. Maar op de televisie zal dit natuurlijk neergezet worden als een grootmoedig gebaar van de Amerikaan. Mijn moment zal niet het zijne worden, ik zal het niet laten bezoedelen door een confrontatie. Ik blijf lopen, ik heb geen zin om te stoppen, ik wil niet weg van die baan waar ik mezelf net van een plaatsje in de geschiedenisboeken heb verzekerd. Langzaam kom ik tot rust en ga ik trager lopen. Aan de overkant van de baan stop ik, ik knoop mijn schoenen steviger dicht en draai me om om terug te lopen naar de kleedkamer, maar ik word overrompeld door media uit de hele wereld. Camera's flitsen in mijn gezicht terwijl ik me een weg baan, terug naar de tunnel waardoor we

amper tien minuten eerder het veld kwamen opgelopen, een unieke prestatie samengebald in de tijd die nodig is om een kopje koffie te drinken. Nu dringt de omvang van wat ik net heb gepresteerd, langzaam door en ik probeer te wennen aan het idee dat Ben Johnson uit Falmouth, Jamaica wereldkampioen is geworden en zichzelf nu de snelste man op aarde mag noemen.

Ik verdwijn in de catacomben van het stadion, maar Dwight Stones van NBC staat me met een cameraploeg op te wachten.

“Je zei dat je dit jaar 9.85 zou kunnen lopen”, begint hij. “Maar je bent eronder gegaan – 9.83!”

“Ik lul er niet omheen.” Een kort en krachtig antwoord, voor ik verdwijn en ga genieten van mijn eerste avond als wereldkampioen. Maar eerst bel ik mijn moeder.

Falmouth, Jamaica: de beginjaren

Ik heb tijdens mijn hele atletiecarrière voor Canada gelopen en ook nu nog woon ik in Toronto, maar op 30 december 1961 werd ik in Jamaica geboren. In Falmouth om precies te zijn, een havenstad met zo'n 15.000 inwoners, in Trelawney Parish, aan de noordkust van het eiland. Ik was de op een na jongste van zes kinderen en ik was een gewone baby, misschien een beetje klein. Ik heb een oudere broer, vier zussen en een halfzus en mijn ouders heten Gloria Johnson en Benjamin Sinclair Johnson Senior.

Falmouth werd in 1769 gesticht door de Britten, die er een handelshaven voor suiker, rum en slaven van maakten. De oudste stad van de Caraïben kreeg een dambordpatroon en de georgiaanse gebouwen waarmee de straten omzoomd zijn, zijn nog steeds in prima staat en tegenwoordig een toeristische trekpleister voor de vele bezoekers die op grote cruiseschepen in de nieuwe haven aanmeren. De inwoners van Falmouth en Trelawney Parish hadden al stromend water toen de mensen in New York daar alleen nog maar van konden dromen. En daar moet vast iets ingezeten hebben, in dat water, want ik ben niet de enige wereldrecordhouder op de 100 m die hier

werd geboren. Ook Usain Bolt groeide op in deze straten.

Mijn jeugd was niet anders dan die van andere Jamaicaanse jongeren toen en de jaren 60 waren een spannende tijd om op het eiland op te groeien. Nog geen jaar na mijn geboorte werd Jamaica onafhankelijk van Groot-Brittannië, maar ik had in mijn korte leventje al heel wat meer meegemaakt.

Als baby kreeg ik een ernstige vorm van malaria en het was helemaal niet zeker dat ik het zou halen. Er kregen toen heel veel peuters op het eiland malaria. Eigenlijk had ik nog een broer, maar hij bezweek aan de ziekte die ook mij bijna fataal werd. Hij heette Norman en hij was een jaar ouder dan ik.

Falmouth ligt tussen moerasland en watergebieden, een goede broedplaats voor de zieke want het wemelt er van de muggen. Ik was nog heel klein, maar mijn ouders wisten meteen dat er iets mis was. Ik at heel slecht en telkens als mijn moeder me wilde neerleggen, huilde ik vreselijk. Er werd een dokter bijgehaald en die vertelde mijn moeder dat het een wonder zou zijn als ik het zou halen. Het enige wat ze kon doen, was het me zo gemakkelijk mogelijk maken en wachten op het onvermijdelijke. Maar mijn moeder was een christelijke vrouw. Ze smeekte God om niet ook haar tweede zoon af te nemen. Wekenlang, maandenlang troostte ze me, wiegde ze mijn koortsige lichaamje in haar armen. Wanneer ze me daar veel later over vertelde, zei ze dat ik haar aanstaarde met de grootste ogen die ze ooit had gezien en dat ze het met God op een akkoordje had gegooid. Als Hij mij zou sparen, zou ze Hem eren, elke zondag naar de kerk gaan en de rest van haar leven in dienst van Hem stellen.

Ik werd langzaam sterker en ik overwon de malaria, maar het duurde meer dan een jaar voor ik er weer helemaal bovenop was. Ik heb heel veel pijn gehad en mijn leven heeft aan een zijden draadje gehangen, maar God heeft mijn moeder en mij iets gegeven dat al die pijn en angst waard is geweest. De band die wij voor de rest van ons leven zouden hebben, was ijzersterk. Bijna mijn hele volwassen leven zou ik bij haar blijven wonen, tot ze in 2004 overleed. Ze las in haar bijbel en sprak met God, precies zoals ze in die eerste weken van 1962 had beloofd. Ik ben ook religieus, maar dan op mijn manier. Ik ga niet echt meer naar de kerk, maar elke dag kom ik even tot rust en dank ik God voor alles wat ik gekregen heb. Dat is mijn manier om de belofte, die mijn moeder maakte toen ik een zieke baby was, in ere te houden.

Mijn moeders leven draaide niet alleen om God, maar ook om haar vijf kinderen. Altijd was er wel een knoop die ze weer moest aanzetten of een scheur in een trui of een broek die dichtgenaaid moest worden. Wij hadden een speciale band, zij en ik, en als kind was ik altijd bij haar in de buurt. Ik liep haar voor de voeten of klemde me vast aan haar rokken. Als ze me wegduwde, kwam ik steeds terug.

Als zij huilde, biggelden ook bij mij de tranen over mijn wangen. Ik was zo bang dat ze pijn had of dat er iets met haar zou gebeuren. Enkele van de belangrijkste gebeurtenissen van de 20e eeuw zullen voor mij altijd verbonden zijn met het verdriet van Gloria Johnson. In 1963 werd John F. Kennedy vermoord en vijf jaar later Martin Luther King. Ook in Jamaica

was dit wereldnieuws. Het eiland was nog maar net onafhankelijk geworden en werd nog steeds geleid door een blanke, in Groot-Brittannië opgeleide koloniale klasse. De emoties laaiden dan ook hoog op onder de eilandbewoners. Maar ik herinner me vooral mijn huilende moeder, ik klampte me vast aan haar benen. Ik huilde ook, ik voelde haar verdriet, ik was bang dat ze pijn had en ik wilde haar beter maken, maar waarom ze zo van de kaart was, dat wist ik niet.

Mijn moeder was een heel sterke vrouw, onverzettelijk ook als ze iets had beslist. Als ze van plan was om iets te doen, kon niemand haar nog op andere gedachten brengen en zou ze alles in het werk stellen om haar doel te bereiken. Ik ben net zo, maar mijn moeder leerde me dat het niet erg is om je doel niet te halen als je er alles aan hebt gedaan en als je je best hebt gedaan. Die les verzacht dat verbeterde karaktertrekje van mij. Tijdens mijn hele kindertijd en mijn prille tienerjaren was mijn moeder degene die ons altijd steunde, die achter ons stond, maar ik herinner me haar vooral als de troostende schouder, een tegenwicht voor de strenge aanpak van mijn vader.

Ben Johnson Senior was een traditionele Jamaicaanse patriarch, een sterke man die op de ouderwetse manier discipline oplegde en onvermoeibaar werkte om zijn familie te kunnen onderhouden. Hij was telefoontechnicus, taxichauffeur en een kleine boer, hij had wat vee, kippen en varkens in een hut achter in de tuin bij ons huis. Hij was de jongste van drie broers en ook de slimste. Het ontbrak hem niet aan gezond verstand en ik gebruik nu nog steeds enkele van zijn uitspraken. Hij

vertelde me bijvoorbeeld dat hij de dief altijd boven de leugenaar zou verkiezen. Als iemand liegt, weet je nooit waarom hij zegt wat hij zegt. Bij een dief weet je waar je aan toe bent.

Hij had interesse voor politiek en hield ervan om met zijn vrienden, familie en mensen met wie hij via zijn werk in contact kwam, een stevig potje te debatteren over hete hangijzers, wat hem de bijnaam 'Parlements lid' opleverde. Zodra Jamaica onafhankelijk werd, stonden twee politieke partijen op: de linkse People's National Party, van wie mijn vader aanhanger was, en de conservatievere Jamaican Labour Party. Ontelbare keren heeft hij de auto volgeladen met eten en drinken en door de straten van Trelawney Parish gereden om met de broer van mijn moeder, een aanhanger van de JLP, over politiek te praten. Soms nam hij me mee. Alsof het gisteren was, kan ik ze nu nog horen praten over de toestand van de wereld terwijl ze het eten verorberden dat mijn moeder had ingepakt en de glazen rum voortdurend bijgevuld werden. Maar dat ging me natuurlijk vervelen en dan zocht ik een plekje op de houten veranda. Het gezang van de vogels en de eilandgeluiden hielden me bezig tot mijn vader eindelijk naar buiten kwam en zei dat het tijd was om de restjes van het eten dat we hadden meegenomen, in de auto te zetten. En dan reed hij met ons terug naar huis. Ik heb me heel lang afgevraagd waarom hij zo ver wilde rijden, gewoon voor een discussie. Pas vele jaren later werd me duidelijk dat dit al veel eerder was begonnen als een excuus om bij de zus van zijn tegenstander te zijn, die uiteindelijk ook zijn vrouw zou worden.

We hadden een hele grote familie en mijn ooms, tantes, neven en nichten woonden in dorpen en steden over het hele eiland. Veel zagen we hen niet, op mijn grootmoeder en een paar ooms na, die ook in Falmouth woonden. Van mijn vader mochten we Falmouth nooit uit en hij zag heel streng toe op waar hij in Jamaica rondreed. Dat is waarom ik je vandaag de dag wel plaatsen bij naam kan noemen en je kan zeggen wie er woont, maar dat ik geen idee heb hoe je er komt, ook al is het eiland nog zo klein. Dertig kilometer buiten Falmouth en ik rijd hopeloos verloren.

Voor een jongen die in de jaren 60 opgroeide, was Jamaica één grote speeltuin. Al die moderne spullen die de kinderen vandaag hebben, bestonden nog niet, wij moesten zelf maar wat bedenken. Ik hield ervan om buiten te spelen met mijn vrienden. Jamaica is een prachtig eiland, zonnig en warm, met dichte, groene bossen, een blauwe oceaan en een geur die je nergens anders ruikt. Kortom, een heerlijke plek!

Ik was het liefst op het strand. Tijdens de lange wandeling naar school besloten mijn vrienden en ik soms dat het te warm was om in de klas te zitten. Dan trokken we naar het strand en bleven daar de hele dag. Mijn moeder was heel streng als ik lessen durfde te missen en al helemaal als ik de hele dag wegbleef zonder iemand te zeggen waar ik was. Maar ik deed er nog een schepje bovenop. Ik zwom in de oceaan, ver weg van het eiland, naar boten die een paar honderd meter verderop voor anker lagen. Ik genoot van de vrijheid van het warme water en de wedstrijdes met vrienden om wie het snelst bij de boten was.

Voor de Johnson-kinderen was het absoluut verboden om in de oceaan te zwemmen, en terecht! Toen ik een kleuter was, verdronken drie broers van mijn moeder. Ze waren samen gaan zwemmen toen de branding hen dieper in zee trok. Ik weet nog hoe iemand bij ons aanklopte en haar het vreselijke nieuws bracht. Ze jammerde en krijste en ik deed mee, bang als ik was voor mijn lieve moeder. Ik was doodsbang, verward en ik wist niet waarom ze zoveel verdriet had, dus klampte ik me vast aan haar benen.

Maar de onheilspellende waarschuwingen over de gevaren van de zee en de straf die me boven het hoofd hing als ik gepakt zou worden, drongen nooit echt door. De enige voor wie ik bang was, was mijn oudste zus Dezrine, die het altijd aan mijn vader vertelde als ik afwezig was geweest. Ik weet nog dat ik op een dag waarop ik eigenlijk in de schoolbanken had moeten zitten – ik was twaalf, denk ik – stiekem naar het strand was geweest. Toen ik onze straat inliep, zag ik mijn vader buiten in gesprek met de buurman, een agent. Ik was doodsbang. Ik wist meteen dat hij het wist. Mijn benen werden slap, mijn knieën knikten. Zou hij me laten meenemen door de politie en laten opsluiten? Ik zag al voor me hoe ik de rest van mijn jeugd in de jeugdinrichting zou slijten.

Mijn vader keek me streng aan, gaf me de opdracht zijn auto te wassen en daarna bij hem te komen. Die dag was de auto van mijn vader de mooiste van het hele eiland. Als hij maar zou vergeten dat hij me een pak slaag zou geven, als ik maar zo lang mogelijk uit de gevangenis kon blijven... Ik schrobde en

poetste tot het leek alsof zijn auto splinternieuw was. Ik had zelfs de plastic vloermatjes uit de auto gehaald en ze met een vochtige doek schoongeveegd en daarna met een droge doek opgepoetst tot ze blonken. Ook zijn wielen had ik helemaal schoongewreven en ik had alle stenen uit de groeven gehaald. Ik had uren gewassen, gewreven en opgepoetst en de auto fonkelde als nieuw. Telkens als ik opkeek, zag ik mijn vader aan de overkant, nog steeds druk in gesprek met de buurman. Ik was het even vergeten terwijl ik aan het poetsen was, maar nu werd ik opnieuw misselijk van angst.

Ik hield het niet langer meer uit en riep naar hem, aarzelend, "Pap, de auto is gewassen, ik ben klaar!"

Hij rondde zijn ernstige gesprek met de buurman af en zei streng tegen me, "Kom hier, ik moet je iets zeggen."

Ik wilde het niet, maar ik barstte in tranen uit. Ik was zo bang en met trillende benen haalde ik net de andere kant van de tuin. Ik verborg mijn gezicht achter het witgekalkte hek en duwde het traag open, mijn wangen nat van de tranen.

"'Kom hier!' zei ik", herhaalde mijn vader, zijn stem nog barser.

Ik keek de twee mannen aan met tranen in de ogen, mijn hele toekomst stond op het spel.

"Je hoeft niet bang te zijn, jongen", zei mijn vader, zijn gezicht stond weer wat zachter. "Ik wilde je gewoon een dollar geven omdat je mijn auto hebt gewassen. Ik stuur je niet mee met de agent. Als je maar belooft dat je niet meer de hele dag wegblijft."

Dat was helemaal mijn vader, zijn instinct zei hem om ons met harde hand een lesje te leren, maar de liefde die hij voor zijn gezin voelde en het plezier dat zijn kinderen hem gaven, kregen toch de bovenhand. Ik zwoer hem dat ik nooit meer zou spijbelen of naar het strand zou gaan en dat meende ik ook echt. Maar ik was een kwajongen. Al na een paar weken was ik de belofte aan mijn vader vergeten, maar ik lette er voortaan wel op dat ik niet te lang meer weg zou blijven, ik schrobde het zout van mijn lijf na het zwemmen en ik bleef geen hele dag meer weg. Ik stond ook op de uitkijk voor Dezrine, zij mocht me niet betrappen!

In onze achtertuin scharrelden heel wat dieren rond, dat heb ik al verteld – vee, kippen, varkens, er stonden zelfs bijenkorven, noem het gerust een miniboerderij. Mijn vader hield de dieren niet zomaar, hij zei ons altijd dat “een man heel wat moet doen om rond te komen in Jamaica”. Onze dieren gaven ons eieren, honing, melk en vlees, maar brachten ook geld in het laatje want wat we niet zelf opaten, verkochten we. Toen ik dertien was, hielp ik mijn ouders voor schooltijd met de verzorging van de dieren en soms ook met minder leuke taken op ons kleine lapje grond.

Na schooltijd nam ik mijn plaatsje naast mijn moeder weer in. Dan zei ze tegen mij, “Haal eens een kip!”. Ik rende naar ons tuintje, dat brandde in de zon. Iedere kippenboer weet dat je geen broedende kip doodmaakt, dus moest ik eerst onder alle kippen kijken en met mijn kleine vingertjes voelen of ze een ei zouden leggen. Zodra ik een goede kip had gevonden,

ging ik ermee naar de rand van het kippenhok en hakte ik haar hoofd eraf. Soms liep de kip voor ze dood op de grond viel, nog even rond, met bloed dat uit haar hals spoot, prachtig vond ik dat als kind. Maar mijn werk zat er nog niet op. Ik warmde een pan met water op zodat ik de kip makkelijker kon plukken en daarna sneed ik haar open. Heel wat werk, maar ik vond het niet erg want een uur nadat ik mijn moeder een ovenklare kip had gegeven, smulden we met het hele gezin van kip met Jamaicaanse kruiden waar de hele wereld intussen gek op is.

Voor mensen in meer ontwikkelde landen lijkt deze manier van leven vast vreemd, maar het was en is nog steeds heel gewoon voor een grote Jamaicaanse familie. Het leert je discipline, vertrouwen op jezelf en gezond leven. Ik droom ervan om ooit terug te keren naar Jamaica, een stukje grond te kopen en er te leven als boer, zoals mijn vader, met wat kippen, vee, varkens en een paar duiven.

Als kind ben ik nooit lid geweest van een sportclub, al zou je dat niet geloven als je mijn latere carrière bekijkt. Maar ik heb wel veel buiten gespeeld, zoals alle kinderen. De ene keer speelden we voetbalspelletjes die kinderen over de hele wereld spelen, dan weer probeerden we Clive Lloyd, Garry Sobers en het bekende West-Indische cricketteam van die tijd naar de kroon te steken en soms hielden we wedstrijdsjes hardlopen. De paar centen die we hadden, verdwenen in een pot en de winnaar kreeg de inhoud. Op die leeftijd heeft alle lichaamsbeweging die je doet, een effect op hoe je lichaam er als volwassene zal uitzien. Die dagen vol zon, gezond eten, wandelen

en rondfietsen en voortdurend in beweging zijn ontwikkelden mijn spieren en aerobe systeem. Ik wist het toen nog niet, maar ik legde de basis voor mijn toekomst.

In Jamaica gaan we naar school zodra we vijf zijn. Ik liep de drie kilometer naar school, zoveel moet het ongeveer geweest zijn, met mijn broodtrommeltje onder mijn arm. Bij de poort stonden de leraren, ze telden wie er binnenkwam. Ik sprak heel traag en was een verlegen kind. Mijn hele verdere leven kon ik leraren, atletiekoofficials en journalisten in de waan laten dat ik dom was. Ik kon het werk dat ik kreeg, wel aan, maar meestal deed ik net genoeg, precies wat ik ook later zou doen tijdens de voorrondes, net genoeg om de finale te halen.

Omdat ik zo'n rustig, teruggetrokken kind was, vond ik het moeilijk om vriendjes te maken. Vooral de middagpauze was een uitdaging voor mij, want dan zaten we met z'n allen op de speelplaats. Soms werd het me teveel en moest ik weg van het lawaai, dan wandelde ik naar de school van mijn zussen, twee minuten verderop, en zat ik op het muurtje naar hen te kijken. Hun school organiseerde sportwedstrijden tussen de klassen en soms glipte ik weg om te kijken hoe zij handbal speelden. Handbal kun je vergelijken met honkbal, maar je gebruikt je handen om op de bal te slaan. Deze partijtjes werden soms echte loopwedstrijden en ik vond het heerlijk om te zien. Mijn zussen konden het hardst lopen van de hele school en ook mijn oudste broer was een prima loper. Hij was sprinter in Jamaica en bleef ook nadat we geëmigreerd waren, verder lopen. Alle Johnsons zijn snel.

Een kind dat in de jaren 60 opgroeide in Falmouth, had geen grote toekomstplannen. De meeste jongens volgden hun vader op en omdat ik graag dieren wilde fokken, was ik geen uitzondering. Ik voelde echter al op jonge leeftijd dat sport iets bij me losmaakte. Ik kon goed voetballen en was een niet onverdienstelijk tafeltennisser, maar ik kon me pas echt van de anderen onderscheiden in het lopen. Alleen was er in die tijd geen traject voor een jongetje dat goed was in lopen. In 1966 werden de British Empire and Commonwealth Games gehouden in Kingston, de hoofdstad van het eiland. De wereld maakte voor het eerst kennis met het sprinttalent van Jamaica en die liefde is nooit meer verdwenen. Jamaica haalde twaalf medailles binnen op de Spelen die het eiland mocht organiseren, onder andere zilver op de 4x100 meter estafette voor mannen en een medaille voor Carmen Smith, die ook zilver haalde op de 80 meter horden. De Spelen zeiden me weinig, mijn wereld bestond toen vooral uit mijn vrienden en mijn kippen. Pas aan het begin van de jaren 70 ontdekte ik Donald Quarrie, de man die me zou inspireren.

Op de Olympische Spelen in München in 1972 was Quarrie topfavoriet voor het goud op de 100 meter. Twee jaar eerder had hij op de British Empire and Commonwealth Games in Edinburgh drie gouden medailles gewonnen, hij won de 100 meter (landgenoot Lennox Smith werd tweede), de 200 meter en was de vierde man van het winnende estafetteteam op de 4x100 meter. In de aanloop naar de Spelen lag zijn naam op ieders lippen, maar toen verrekte hij een spier tijdens de

halve finale van de 200 meter en moest hij opgeven. Ik zag hoe hij het als gewone jongen uit Kingston gemaakt had in de atletiekwereld en nu de beste sprinter ter wereld was. Het kon echt, geld verdienen door de snelste te zijn. Mijn vriendjes en ik hielden nog steeds sprintwedstrijdjes, maar de echte inzet was nu wie Donald Quarrie of een van de andere sterren mocht zijn. Toen Quarrie de teleurstelling van München goedmaakte op de Olympische Spelen van 1976 in Montreal, was ik er trots op Jamaicaan te zijn. Hij won niet alleen goud op de 200 meter, maar ook zilver op de 100 meter. Een echte opsteker voor een jonge Jamaicaan die pas drie maanden eerder was aangekomen in Canada en zich nog moest aanpassen aan zijn nieuwe thuis.

Toen ik in Falmouth opgroeide, was ik niet de enige die goed kon lopen. Er waren jongens bij die met wat begeleiding en steun uitstekende atleten hadden kunnen worden, maar de focus van het Jamaicaanse sportbeleid was op dat moment vooral gericht op Kingston. Heel wat talentvolle kinderen die op het platteland woonden, hebben nooit de kansen gekregen die ze verdienden. Een van de weinigen die wel werden opgemerkt, was Marvin Nash. De beginjaren van zijn carrière en die van mij liepen gelijk. Hij verhuisde naar Toronto en zou Canada vertegenwoordigen op de Olympische Spelen van 1976, maar hij werd uitgeschakeld in de voorrondes. Hij en Donald Quarrie lieten me zien dat het kon, dat je het vanuit Falmouth kon schoppen tot het grootste sportpodium ter wereld.

Er zijn altijd Jamaicanen naar Canada getrokken en in het begin van de jaren 70 maakte de Jamaicaanse premier Hugh Shearer het dankzij zijn vriendschap met zijn Canadese ambts-genoot Pierre Trudeau eenvoudiger voor Jamaicanen om op zoek te gaan naar beter betaalde banen in een ontwikkelde economie. Een van de eersten die daarvan gebruikmaakte, was Gertrude, de vriendin van mijn moeder. Zij verkaste in 1971 naar Toronto. Er gingen brieven heen en terug, er werd druk getelefoneerd en vooral ook geroddeld in de winkeltjes. Er deden verhalen de ronde over een leven in een ander, onvoorstelbaar koud land met hoge lonen en veel werk. Dit moet iets wakker gemaakt hebben bij mijn moeder, want zij besloot het erop te wagen. Een jaar later, in 1972, verhuisde ze alleen, eigenzinnig en gedreven als ze was.

Ik ving heel vaak gesprekken op tussen mijn vader en moeder. Zij wilde een ander leven voor ons. Andere echtparen die voor hetzelfde dilemma stonden, hebben vast vaak geruzied, maar zij niet. Uiteindelijk stemde mijn vader ermee in dat als Canada was wat mijn moeder wilde, hij haar zou steunen. Ik heb nog steeds enorm veel ontzag voor de kracht die mijn moeder aan de dag legde. Haar echtgenoot, haar vijf kinderen en het enige leven dat ze tot dan toe had gekend, achterlaten om naar een vreemd land te reizen, waar het klimaat zo anders is... Een onvoorstelbare opoffering. Maar zij deed het om haar kinderen een betere start in deze wereld te geven.

Ze vond een baantje in het Hilton in Toronto, maar wende maar moeilijk aan haar nieuwe leven. Later vertelde ze me

dat ze zo eenzaam was dat ze zichzelf de eerste twee jaar elke avond in slaap hilde. Wat deed ze toch in een vreemd land, zonder haar gezin? Maar zij was niet de enige die verdriet had. Ik was een elfjarig jongetje en plotseling had ik geen moeder meer. Ik had zo'n idyllische kindertijd en plots was alles weg. Ik weet zeker dat mijn broer en zussen zich net zo voelden. Haar telefoontjes naar huis werden heuse familiemomenten, alle Johnsons schaarden zich rond de telefoon, we porden elkaar met onze ellebogen om toch maar niets van haar verhalen te missen en vochten om wie de hoorn mocht vasthouden.

Mijn vader stond er vier jaar alleen voor, tot de kinderen haar achterna zouden reizen. Hij was een man van daden en zo pakte hij onze opvoeding in z'n eentje ook aan. Dezzine, die zes jaar ouder is dan ik, vulde in het Johnsonhuishouden de rol van moederfiguur in. Het is niet gemakkelijk om te aanvaarden dat je zus plotseling de baas in huis is, zeker niet voor een jongen die graag uittestte hoe ver hij kon gaan. Ik vond het heel moeilijk om gescheiden te zijn van mijn moeder en werd een echte branieschopper. De gewoonte om in zee te zwemmen had ik nog niet afgeleerd, maar wanneer ik nu weer thuiskwam, stond mijn zus me op te wachten. Zij wilde me laten voelen dat zij nu de baas was. Mijn vader noemde het 'discipline', maar in Canada zou dat 'mishandelen' genoemd worden. Ik wil mezelf echter geen slachtofferrol aanmeten. De reden waarom kinderen vandaag zo vaak in de problemen komen, is volgens mij omdat gezinnen het afschrikmiddel van een lichamelijke straf, maar dan wel om de juiste reden, niet

meer hebben. Maar dit moet altijd worden toegepast vanuit liefde, vanuit de wil om de kinderen te leren wat goed en kwaad is.

Mijn moeder kwam twee keer over uit Toronto. Ik weet nog dat ik dat heel verwarrend vond. Ik begreep niet waarom ze zo snel weer moest vertrekken en waarom ik niet met haar mee kon. Er waren toen nog niet veel Jamaicanen die internationaal reisden, ik begreep dan ook niet waarom ik een visum of een paspoort nodig had om bij mijn moeder te kunnen zijn. Het afscheid werd er niet makkelijker op en de derde keer hilde ik even hard als de eerste keer. Dit was toch de vrouw die me de eerste twaalf maanden van mijn leven amper had losgelaten.

Mijn moeder maakte geld over naar ons in Jamaica, maar ze was ook van plan om het hele gezin te laten overkomen. Ze spaarde al haar geld voor visums en vliegtickets voor ons. Het was haar droom om ons een beter leven te geven. Al moet ik er hier wel aan toevoegen dat het leven in Jamaica helemaal niet zo slecht was dat wij gered en naar een 'betere' plek gebracht moesten worden. Jamaica is geen derdewereldland. Het huis van mijn ouders telde vijf slaapkamers, niet het hutje dus dat sommige mensen zich voorstellen. Iets verderop lag een supermarkt. Kortom, we hadden alles voor een gelukkig leven in ons dorp. Misschien moet ik zeggen dat ze een ander leven voor ons wilde. De eerste periode na de onafhankelijkheid was Jamaica een heel onstabiel eiland. Het kampte met politieke en economische groeipijnen, zoals veel andere nieuwe landen

uit het voormalige Britse Rijk. Canada was een kans op betere leefomstandigheden, niet alleen op economisch vlak, maar ook wat het onderwijs voor haar kinderen betrof. Ze wilde ons ook laten zien dat er een wereld was buiten Trelawney Parish en de traditionele samenleving die Jamaica toen was. De prijs die we daarvoor zouden betalen, was dat we onze boerderij moesten achterlaten, onze dagen op het strand en in zekere zin ook onze vrijheid. Zoals ik zei, het leven in Canada was anders, niet beter.

Mijn moeder kwam in 1974 een laatste keer naar Jamaica. Ze vertelde me dat ze alles in orde bracht om mij, mijn broer Ed en mijn twee jongste zussen bij haar in Toronto te laten komen en dat we gauw weer allemaal samen zouden zijn. Ik werd heen en weer geslingerd. Mijn moeder was de belangrijkste persoon in mijn jonge leven, ik miste haar vreselijk en ik zou het fantastisch vinden om weer bij haar te zijn, maar ik zou mijn vader, mijn oudste zus en het enige leven dat ik kende, moeten achterlaten om te verhuizen naar een land dat ik niet kende. Ik wist alleen dat het er in de winter -30 °C was.

Niet lang nadat we geëmigreerd waren, zocht mijn vader ons op in Canada, een van de weinige keren dat hij zich buiten Trelawney Parish waagde. Toen hij vertrok, zei hij dat er twee dingen waren aan Canada die hij niet leuk vond: koud weer en koude mensen. Falmouth was voor hem het centrum van de wereld. Het was alles wat hij kende en op zijn leeftijd had hij geen zin meer om de deur daar achter zich dicht te trekken. Hij en mijn moeder zijn nooit gescheiden of officieel uit elkaar

gegaan. Ze waren nog steeds een stel, maar ze woonden ieder in een ander land. Mijn vader bleef tot zijn dood in 1990 in Falmouth wonen.

29 april 1976 was mijn laatste dag als inwoner van Jamaica, maar hij verliep net zoals heel wat andere prachtige dagen tijdens mijn jeugd. Mijn vriend en ik gingen naar het strand, zwommen en visten nog een laatste keer in de Caraïbische Zee. Het was haast alsof ik niet wilde inzien dat vandaag geen dag was als alle andere, alsof ik ontkende dat vandaag de laatste dag was van mijn heerlijke kindertijd op Jamaica. Ik ben er dankbaar voor, voor die kindertijd.

Mijn vaders auto was volgepakt en klaar om ons naar de luchthaven te rijden. Mijn broer en zussen hadden hun beste kleren aan en stonden klaar, maar ik was nergens te bespeuren. Ik bleef maar zeuren dat ik nog een laatste keer wilde gaan vissen. Ik dacht dat ik, zolang ze beten, niet weg zou hoeven te gaan en ik niet alles wat ik kende, achter zou moeten laten. Maar ik kon er niet onderuit. Ik kreeg een stevige oorvijs, nam mijn snelste douche ooit, werd gauw op de achterbank van de auto van mijn vader geduwd en weg waren we, naar het vliegveld, naar een nieuw leven.

Toronto, Canada: snel opgroeien

Mijn moeder haalde ons eind april naar Canada en daar had ze een goeie reden voor. Toronto gaat zes maanden per jaar gebukt onder een dik pak sneeuw en eind april is dat helemaal weggesmolten. Maar een paar dagen na onze aankomst begon het alweer te sneeuwen. En het hield maar niet op. Na een week lag het al tien centimeter dik. Wat een belevenis als je die witte vlokken nog nooit hebt gezien. In april is het in Jamaica zo'n 25 tot 30 °C; tijdens onze eerste maand in Canada zakte het kwik tot -15 °C. We staarden uit het raam van haar flatje. Zou het ooit ophouden? Na een tijdje legden we er ons bij neer en gingen we het zelfs leuk vinden, dat gesneeuw. Mijn zussen, Ed en ik renden het flatgebouw uit, de straat op, en we bekogelden elkaar met sneeuwballen. Een jas trok ik niet aan en hoewel mijn T-shirt doorweekt was, voelde ik de kou niet. Misschien zat de warmte van Jamaica nog steeds in mijn lijf...

Die eerste maanden klampten mijn broer, zussen en ik ons aan elkaar vast. Samen naar de kruidenier, samen naar school en zelfs samen spelen in het park. Dit gaf ons een veilig gevoel op die vreemde plek, die nieuwe stad waar we ons thuis

zouden moeten leren voelen. Mam en ik pikten de draad weer gewoon op. Onze band was nog steeds even sterk, hoewel ik inmiddels vijftien was en niet meer zo nodig aan haar rokken hoefde te hangen. Ze hamerde erop dat we op zondag naar de kerk gingen en dat we daarna bijbellessen volgden. Elke week een lange busrit heen en terug met het hele gezin, maar onze band met elkaar werd er wel steviger op. Dat was precies wat we nodig hadden om ons als gezin staande te houden in deze nieuwe omgeving. Zoals ik al zei, is mijn moeder haar geloof nooit kwijtgeraakt en ze zorgde ervoor dat ze het ook aan ons doorgaf. Ons geloof zou ons helpen met de uitdagingen waar we voor zouden komen te staan, maar ook met onze integratie in een nieuw land.

In die tijd woonden er heel wat Jamaicanen in Toronto, maar wij woonden niet in die buurt, dus merkte ik daar weinig van. Ik was nog te jong om alleen naar de stad te trekken en mijn leven bestond eigenlijk gewoon uit school, meer niet. Die eerste maanden brachten we ook af en toe tijd door bij vrienden thuis. Het klinkt misschien vreemd als je weet dat er zo'n grote diaspora van Jamaicanen was in Toronto, maar de meeste van mijn vrienden waren blanke Canadezen. Nu heb ik veel meer contact met mensen in mijn stad, die ook in Trelawney Parish zijn opgegroeid. Iedere zomer komen we samen in het park en een middag lang smullen we van Caraïbisch eten en luisteren we naar onze muziek, ons eigen stukje Jamaica in Canada. Maar toen had ik totaal geen contact met mensen met wie ik een achtergrond deelde.